



Nr 1 2012

Åarjelsaemien gærhkoepiaerie  
Sørsamisk kirkeblad  
Sydsamiskt kyrkoblاد



Døpefont av  
Randi Marainen

side 18

# Kaisa vill stärka det samiska i kyrkan

**Svenska kyrkan måste våga se vad man gjort mot den samiska befolkningen, för att på ett trovärdigt sätt kunna arbeta för försoning med samerna, säger Kaisa Huuva. Sedan december förra året är hon kyrkans handläggare för arbetet med samiska frågor, stationerad vid kyrkokansliet i Uppsala.**

Historien är viktig. Man kan tycka att "lapp ska vara lapp"-politiken, med nomadskolorna och med en lagstiftning som förbjöd rensköttande samer att bygga och bo i vanliga hus, ligger långt tillbaka i tiden. Enligt det dominerande synsättet, som utformades och praktiserades med bland andra kyrkans män som pådrivande, var samer en underlägsen ras.

Detta är ett exempel på hur kyrkan bidragit till att samer farit illa och till att många, för att man känt sig mindre värd och skämts, dolt att de är samer.

– Här kan vi se paralleller till andra urfolk i världen, speciellt i Nordamerika och Australien, där staterna praktiserat en assimilationspolitik, där kyrkor varit inblandade, som för många av offrens barn och barnbarn blivit ett nedärvt historiskt trauma. För att de här sårerna ska läka måste man, när det gäller samerna, grundligt undersöka kyrkans roll, säger Kaisa Huuva.

**STARKA BAND TILL RENSJÖN**  
Kaisa är uppvuxen i Bromma utanför Stockholm och har sin samiska tillhörighet i Rensjön, tre mil norr om Kiruna, inom Gabna sameby. Huuva är en släkt med många förgreningar, på såväl svenska som norska sidan.

Kaisa har starka band till de platser där hennes förmödrar och förfäder har vandrat, och hon har formats av starka samiska kvinnor; sin mor och mormor och sin moster, gáibmi Ingrid som inte längre är i livet.

– Jag är tacksam för de värderingar och den traditionella kunskap som jag har fått av



FOTO: MAGNUS ARONSON

Kaisa Huuva.

dem, och det är nog tack vare dem jag fått mitt intresse och mitt engagemang för samiska frågor, säger hon.

Innan Kaisa i december började i Svenska kyrkan var hon under sex års tid först Sameetingets kulturhandläggare och sedan dess avdelningschef för språk, kultur och informationscentrum. Dessförinnan arbetade hon med samiska kulturarvsfrågor på det samiska huvudmuseet Riddu Duottar Musea i Karasjok, Norge.

## VÄXANDE ENGAGEMANG

Under en period innan hon sökte tjänsten i Svenska kyrkan gjorde hon flera resor som gav starka intryck – som ekumenisk följeslagare på Västbanken, Palestina, och till Colombia, Bolivia och Brasilien. Hon fick möta många människor, bland annat urfolk som är materiellt fattiga men andligt rika. Och med sig från resorna fick hon ett växande engagemang för rättighetsfrågor kopplat till existentiella frågor.

När hon var på Västbanken och där berättade om den samiska situationen, med statligt och privat intrång på marker och med regeringens ovilja att hitta lösningar, blev det tydligt att det finns en klar likhet med den palestinska verkligheten.

– Givetvis lever palestinier under ett värre och mycket våldsammare förtryck, med militär ockupation. Men upp-

levelsen av att vara minoritet och leva i vanmakt, där många gånger hela din existens ifrågasätts, är densamma. En annan likhet är den okunskap och de fördomar som både palestinier och samer får erfar, säger Kaisa.

Hon kunde också se likheterna, när officiella företrädare för Sverige fortfarande pratar om att samiska marker har varit "ödemark", ett slags "terra nullus".

– Samma koloniala retorik använder staten Israel för att rättfärdiga ockupation av Västbanken. Så det är samma språkbruk och samma slags markkonflikt. Men metoderna från den starkare parten för att hävda marken skiljer sig givetvis åt, säger hon.

Kyrkan spelar, säger Kaisa, en viktig roll för att bekräfta och synliggöra samer i det svenska samhället. Många samer känner sig trängda – av markkonflikter, av regeringens passivitet, av utebliven ratificering av ILO 169 (FN-konventionen om urfolks rättigheter).

– Svenska kyrkan skulle kunna göra stor skillnad, säger Kaisa Huuva.

## SAMERNA ETT URFOLK

En av de åtgärder Svenska kyrkan "lätt" skulle kunna vidta är att tala om samerna som urfolk och inte enbart som nationell minoritet, det officiella begreppet. Visst har dagens

minoritets- och språkpolitik stor betydelse för samerna, bland annat för revitaliseringen av de samiska språken.

– Men samerna är mer än en minoritet, de är ett urfolk med en egen andlighet och teologi, med en tydlig relation till markerna och med territoriella anspråk, säger Kaisa. Ett tydligare erkännande från kyrkans sida av detta, skulle fungera försonande för den samiska befolkningen, säger Kaisa Huuva. Dessutom skulle Svenska kyrkan kunna berikas av samiska erfarenheter av andlighet, kultur och språk.

Sydsamerna är, genom att vara så få, en särskilt utsatt grupp med ett av de mest hotade språken. Svenska kyrkans fortsatta arbete med översättningar och med att synliggöra sydsamisk kultur och identitet är viktigt.

– Men kyrkan måste också på andra sätt vara extra medveten om den här utsattheten, säger Kaisa Huuva.

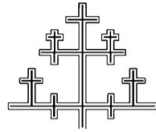
Svenska kyrkan är inte skild från det övriga samhället. Liksom i samhället i stort är kunskapen om det samiska mycket låg också inom Svenska kyrkan. Det är en stor utmaning, säger Kaisa, att arbeta för en höjning av kunskapsnivån såväl hos kyrkans förtroendevalda som hos personalen.

– Det samiska får heller inte reduceras till något exotiskt och färgglatt. Samiska frågor måste arbetas in i Svenska kyrkans strukturer. Det är i sig ett försonande arbetssätt, och det är den enda konstruktiva vägen, säger Kaisa.

## BESÖKER STIFTEN

Hon ser hon fram emot att få möta den samiska referensgruppen och personalen vid det samiska resurs- och utvecklingscentrum som håller på att byggas upp i Härnösands stift, för att se vad som är viktigt att göra och vad kyrkokansliet kan bidra med. Hon kommer på samma sätt att besöka Luleå stift.

URBAN ENGVALL



# Alle prester bør kunne noe sørsamisk!

Alle prester i Nidaros bispedømme bør kunne si noe på sørsamisk i en gudstjeneste, har biskop Tor Singsaas foreslått på et prestemøte i høst. Forslaget ble godt mottatt. Det kom bare et par innvendinger. Den ene sa: det finnes ingen samer i prestegjeldet mitt.

I vinter var jeg til stede på et møte biskopen skulle ha med alle prostene for å drøfte hvordan denne tanken kan settes ut i livet. Vil alle prestene kunne si noe på samisk? spurte en av prostene. En annen svarte: prestene er jo folk som har arbeidet med mange språk. De har lest både engelsk og tysk teologisk litteratur og de har arbeidet med både hebraisk og gresk. De må med litt trening kunne tilegne seg noen ord på samisk.

Da jeg første gang hørte at biskopen hadde foreslått at alle prester må kunne litt sørsamisk, tenkte jeg omtrent slik som den gangen min kone

for mange år siden spurte meg: hvorfor lærer du ikke alle konfirmantene en samisk salme? Alle ungdommer i en kommune som Snåsa bør kunne en sørsamisk salme! Og tanken min var: det kan da ikke være nødvendig, for det har vi aldri gjort før. Jeg kunne med andre ord ikke se for meg den muligheten at alle måtte lære seg en hel salme på samisk!

Hvorfor får en mann, som ellers arbeider for at folk flest skal få større kjennskap til samiske forhold, slike tanker? Jeg tror "tanken" kom rett fra ryggmargen og ikke fra det sentret i hjernen der rasjonelle tanker ligger lagret. Rent refleksivt kom det fram arvet materiale fra den tid da alt samisk var mindreverdig og skulle utraderes. Da måtte man finne overlevelses-strategier for å overleve som same. En overlevelses-strategi var: vi holder det samiske for oss selv og viser det ikke fram der det

ferdes ikke-samer. Da provoserer vi ingen. Vi er som fjellbjørka, ble det sagt: vi bøyer unna når uværet raser. Vi må ikke provosere noen med det samiske.

Rart ville det være om det ikke ligger lagret en porsjon skam også fra den tiden da fornorskning og forsvenskning var offisiell politikk i Norge og Sverige.

I en og samme kropp kan det altså ligge lagret både en vilje til å arbeide for samisk språk og kultur og en "ryggmargsrefleks" som vil holde en tilbake fra slikt arbeid.

Min kone og biskopen har ikke fått med seg en slik ryggmargsrefleks. Derfor har de en større frimodighet enn jeg. Men fornuften min gleder seg over biskopens tanke om at samisk – om ikke mer enn en eneste linje – bør høres i alle kirkene i bispedømmet, for Nidaros er et bispedømme der det samiske skal ha en

naturlig plass. Enten det sitter en same i kirkebenken eller ikke; det er faktisk ikke avgjørende i denne sammenhengen.

BIERNA LEINE BIENTIE



## Tillsammans är vi starkare

På norsk sida pågår den första omgången med samisk konfirmandverksamhet. Det är utmärkt. Samtidigt har till exempel Sáminuorra (i samband med Ságestallamat i Kiruna, se föregående nummer) frågat varför den samiska konfirmandverksamheten inte kan vara gemen-

sam för de två kyrkorna. För samer är det väl Sápmi som är första prioritet, inte nationsgränser eller nationalkyrkors gränser.

Det finns redan ett samarbete som handlar om kyrkliga förrättningar, den här tidningen, fortbildning, informationsutbyte, musik – lokalt

också om till exempel barn- och familjeverksamhet.

Men mera skulle kunna göras som ett genuint samarbete utifrån Sápmi-perspektiv. Det kunde handla om konfirmandverksamhet, gemensamt nätverk (samisk menighet), personella insatser, ungdomsarbete

utöver konfirmandverksamheten, körsång, mediautveckling, själavård, opinionsbildning ...

Vad skulle vi kunna vinna? Vad hindrar oss? Vem tar initiativ?

URBAN ENGVALL

### Samiska ord i Daerpies Dierie

Orre saernieh: Nyheter  
Gieres almetjh!: Kära läsare!  
Noere almetjh: Barn, ungdom  
Guvvie: Porträtt  
Doen jih daan bijre: Lite av varje

Guktie ussjedem: Hur jag tänker  
Ássjalommesh: Tankar, andakt  
Gie jih gusnie ároeminie: Vem och var  
Kultuvre: Kultur

### Första sidan:

Randi Marainen, Nedre Soppero, har laget en döpefont. Selve dåpsfatet er laget av massur-björk. Rundt kanten er det felt inn en ring av sølv med første linje av salmen "Tryggare kan ingen vara änn Guds lilla barnaskara" på svensk og samisk. Dåpsfatet står på en søyle av pleksiglass. Fra fatet går det røtter ned gjennom røret av pleksiglass og ned til gulvplanet. Se mer om döpefonten på side 18.

FOTO: HANS OLOV UTSI

# Stort interesse för samisk matkultur

FOTO: MARGRETHE KRISTIN LEINE BIENTIE

**Samisk matrevitalisering var huvudtema för årets Lopme Naestie i Funäsdalen.**

Samisk matkultur är på väg tillbaka, konstaterar arrangörerna av årets fest- och kulturdagar i Funäsdalen, Lopme Naestie. Fler och fler inser att den traditionella kunskapen innehåller mycket som dagens människor inte har råd att förlora.

Därför hade Laila Spiik och Greta Huuva bjudits in för att dela med sig av sina erfarenheter. Och de utnyttjades väl. Laila Spiik, samisk kulturarbetare, hade tre föredrag och två workshops på tre dagar. De handlade bland annat om naturens skafferier och om att laga till och provsmaka produkter från detta.

Greta Huuva, som är matlandet-ambassadör för Sápmi, höll tre workshops: om örter i samisk mattradition, om traditionell samisk matkultur och om att skapa nya rätter av traditionella råvaror.

## LÅNA EN SPRÅKMENTOR

Till det intressanta mathantverket hörde förstås också restaurangverksamheten under kulturdagarna. Det var Häävi,



Lopme Naestie, Funäsdalen.

den samiska restaurangen i Glen, som stod för den inspirerande menyn innehållande både tradition och förnyelse. Gott och vackert.

Samiskt språkcentrum fanns på plats för att informera om sin verksamhet. Där kunde den som ville låna en språkmentor i nord- eller sydsamiska för att träna sitt språk.

Inget Lopme Naestie utan modevisning! Sameslöjdmästaren Anna-Stina Svakko var till-

baka för att berätta om koder i samisk dräkt, från norr till söder. Och sedan blev det alltså modevisning med kläder designade av Anna-Stina själv och av Lajla Wilks och Lena Viltok.

Kvällen i Funäsdalens kyrka med Sofia Jannok var en högtid för alla hennes beundrare. Det bjöds också andra kulturprogram av olika karaktär under dagarna. Band annat visade Fia Kaddik bilder från Lapponia.

Barnen hade som vanligt fullt

upp med sagostunder, bakning, lassokastning, tidsresor och mycket annat.

Ja, det går inte att nämna allt som händer under Lopme Naestie. Den som inte varit med bör planera in ett besök nästa år.

URBAN ENGVALL



Fra venstre: Jenny Kristine Dragsten Bendiksen, Glåmos; Laila Haugom Nordfjell, Røros; Aina Haugom Nordfjell, Røros; Anna Nordfjell, Røros; Maiija-Krihke Brandsfjell, Brekken og Vanja Tørresdal, Brekken.

## Unge håndverkere

Samiskelever ved Brekken, Røros og Glåmos skoler hadde en flott *duedtie*-utstilling der de viste frem noe av de de hadde laget i løpet av siste skoleår. Alle elevene har sydd seg hver sin *skopmehke* som de kan ha over skuldrene. Utstillingen ble vist i forbindelse med feiringen av Samefolkets dag 6. februar på Kaffestuggu på Røros.

TEKST OG FOTO: MARGRETHE KRISTIN LEINE BIENTIE

FOTO: ANEMAREN SEGGENG NORDFJELL



## Samefolkets dag i Snåsa

Anne-Marja Joma viser at det er fint å svinge fort rundt med gapta. Samefolkets dag 2012 i Snåsa.

## Nationaldagsfirande i Handöl

FOTO: ÅRE FÖRSAMLING



Den 6 februari firades samernas nationaldag i Handöl i en gudstjänst som hölls både på svenska och sydsamiska. Från vänster Phär Karpas, Inger Mattsson, Jon Sjödin.

## Samling kring psalmer i Offerdal

En prat- och sångglad skara samlades på samernas nationaldag i Offerdals församlingshem.

De församlade sjöng psalmer på sydsamiska och började passande nog med *Gieries Hearra*, Glädjens Herre.

Ett samtal uppstod om översättningen av ordet *Gieries*. Ordet rymmer inte bara glädje, det rymmer även vänskap och kärlek.

– Vi vill i sångövningarna öva språket med nya grupper, inte bara med barnen på förskolor och med dem som bor på äldreboenden, sa Marianne Persson, samordnare i den samiska förvaltningskommunen Krokom.



Språkträning med sång i Offerdal.

– Nu går en gammal längtan i uppfyllelse, att i församlingarna få öva samisk sång, sa en glad Gösta Bergkvist.

Vad sångövningarna leder till vet man inte. I nuläget är det viktigast att få träffas och sjunga på samiska.

Samma dag, den 6 februari, var många renskötare upptagna med renskiljning i Långsådalen, Offerdal. Tråkigt nog har rovdjursskadade renar setts i skiljningen, kunde närliggande berätta.

Ett liknade sångarrangemang har

i januari genomförts i Hotagen med flera ungdomar bland deltagarna.

TEXT OCH FOTO:  
CALLE WAHLSTRÖM



Lene Sparrok, Anne-Marja Joma jih Inga Emelie Joma.

FOTO: ELLE IRMELIN BIENTIE AASVOLD

# Learohkh maanagærjah tjaaleme

**Saemien learohkh Snåsen noere-skuvlesne ovmessie maana-gærjah saemiengiesne tjaaleme. Saemiej Åålmegebiejjien dejtie orre gærjide vuesiehtin.**

Lohkehtæjja Anita Dunfjeld Aagård jijtse learoehkide garmerde. Sårne guktie learohkh gærjajgujmie barkeme:

– Dah learohkh joekoen ead-tjohke jih væjkele. Dah eensilaakan dejnie prosjektinie barkeme. Voestegh lin ussjedamme jih tjaaleme man bijre sÿjhtin tjaaledh. Dellie gellie maana-gærjah lohkin. Numhtie dah learohkh lierin guktie meehtin gærjah maanide tjaaledh. Gærjah maanide tjuerieh aelhkïe lohkesovvedh. Dovne lustes jih tjaebpies guvvieh aaj hijven, Anita jeahta.

**TJUERIEH GUARKEDEH**  
Dan mænngan dah learohkh guvviedin. Naakenh dejtie jeatjah maanah guvviedin.

Gosse tjaeliemïnie, dellie vihkielommes mujhtedh maanah edtjeh sisvegem guarkedh. Ij giele åadtjoeh geerve årrodh. Manne aervedem fiereguchte gie saemien gielesne tjaeliemïnie, daajra ij Leah aelhkïe staaran tjaaledh. Tjaelijh tjuerieh tjarke gie line barkedh guktie lohkiyh dallah guerkiehtieh, Anita sårne jih naemhtie galhko:

– Manne geerjene juktie learoehkh joekoen vissjeles. Dah Leah hijvenlaakan barkeme!

**MEERKE KRIHKE  
LEINE BIENTIE,  
SNÅSNINGEN MIETIE**



Ööhpehtæjjah Anita Dunfjeld Aagård jih Liv Karin Joma, jih learoehke Lene Sparrok.

FOTO: ELLE IRMELIN BIENTIE AASVOLD



Alf Roger Sesseng Nordfjell, Tåamma Holm Bull, Anemaren Sesseng Nordfjell jih Hilje Kristoffer Jåma jijtsh gærjide vuesiehtieh.

Samiskelevne ved Snåsa ungdomsskole har laget egne barnebøker. De har jobbet flittig og iherdig gjennom hele prosessen. Dette har resultert i mange flotte barnebøker som ble presentert på Samefolkets dag i Snåsa.

## Projekt om könsnormer

Sáminuorras projekt Queering Sápmi søker nu kontakt med samer som vill berätta om sina liv.

Ett av de projekt den samiska ungdomsorganisationen Sáminuorra driver kallas Queering Sápmi. Det ska bygga på livsberättelser från en minoritet i minoriteten. Syftet med projektet är vidga bilden av vad samisk identitet kan vara – både bland samer och icke-samer.

I grunden handlar det om att mänskliga rättigheter ska gälla också för personer med andra normer än de dominerande, främst vad gäller könsidentitet, sexuell identitet och jämställdhet.

### SÖKER KONTAKT

Projektet söker nu kontakt med intresserade deltagare, samer som vill berätta om sina liv och sin kamp. Hur är det att bryta mot normer i Sápmi, att ha en till exempel en annan könsidentitet än den dominerande? Kan olika identiteter krocka med varandra eller kan de berika? Vilket utrymme finns det att bryta mot förhärskande normer i ett samhälle där traditionen är så stark och viktig som i det samiska?

### BRETT SAMARBETE

Projektet, som drivs av Sáminuorra och Ögonblicksteatern i Umeå, finansieras av Länsstyrelsen i Västerbotten, Nordic culture fond och Region Västerbotten och samarbetar med en rad organisationer och institutioner i Sápmi.

Den som vill veta mer eller vill delta kan kontakta [queeringsapmi@gmail.com](mailto:queeringsapmi@gmail.com). Mer information finns också på [www.saminuorra.org](http://www.saminuorra.org).

URBAN ENGVALL

Fotnot: Queer är ett begrepp för ett sätt att se på samhället genom att ifrågasätta normer, framför allt könsnormer och sexuella normer. Queer är ett förhållningsätt som kritiserar heteronormen. Källa: Wikipedia.

## Nytt språkhjälpmedel!

Ett nytt hjälpmedel, kallat *OAHPA Áarjel!*, för inläring av det sydsamiska språket lanseras nu i Sverige. Samiskt språkcentrum står för översättningen till svenska.

Programmen i *OAHPA Áarjel!* kan justeras till olika teman och svårighetsgrader som automatiskt genererar nya övningsuppgifter. *OAHPA Áarjel!* består av flera program där man kan öva både ordförråd och ordböjningar. I flera av programmen kan eleven själv begränsa ordförrådet i förhållandet till läroböcker och tema. Det är möjligt att välja svenska, norska, finska och engelska som hjälpspråk.

### SYDSAMISK ORDBOK

*OAHPA Áarjel!* består av följande program: *NUMRA* – övningar på siffror, klockan och datum; *LEKSA* – övningar på ord och ortnamn; *MOREA* – övningar på enstaka ord eller fylla i ord i meningar.

Det finns även en sydsamisk elektronisk ordbok som förstår böjda ord, *Voestes Digibaakoeh*. Den kan laddas ner gratis för Mac, Linux och Windows på: <http://dicts.uit.no>.

Kristina Nordling, ordförande för Sametingets språknämnd, säger att det är mycket glädjande att Samiskt språkcentrum översatt stora delar av programmet till svenska.

– Det underlättar för eleverna på svensk sida att inte behöva lära sig norska samtidigt som man försöker lära sig sydsamiska, säger hon.

### SPRÅKBAD I SYDSAMISKA

Lanseringen av *OAHPA Áarjel!* skedde i mitten av november i samband med *Gielebiesie*, språkbadet i

FOTO: MARGRETHE KRISTIN LEINE BIENTIE



Johan Martin Stenffjell och Felicia Lövfgrén, unga ledare på språkkurs, var med då OAHPA lanserades under samlingen i Storlien.

FOTO: PEDER KRISTIAN BIENTIE AASVOLD



Från vänster: Ellinor Marie Brandsfjell, Piere-Åvla Brandsfjell, Sol Angelica Kråik Bergström och läraren Maria Ripa använder det nya läromedlet.

Storlien för elever som läser sydsamiska. Språkbadet anordnades av Fylkesmannen i Nordland med stöd från de samiska förvaltningskommunerna på svensk sida. Ett 70-tal ungdomar från Sverige och Norge och flera samiska språklärare fanns på plats tillsammans med språkkon-

sulenter från Samiskt språkcentrum. Programmet *OAHPA Áarjel!* finns på: <http://oahpa.uit.no/aarjel>.

KÄLLA: SAMETINGET.SE

## Beetnegh áarjelsaemien gærhcoe-musigkerasse

Jovna Z. Dunfjell lea gærhcoe-musigkere. Tráantesne áromeminie gusnie dovne klassisk laavlomh jïh gærhcoe-musigkem lohkeeminie. Desnie aaj áargelem göökte áålme-ginie spealede. Dah göökte leah Rancheim áålmege jïh Chalottenlund.

Daelie Saemien gærhkoeraerie lea beetnegh-viertieh noeride vadtme. Saemien gærhkoeraerie noere saemide eevtjie skuvlesne "gærhcoe-faagh" lohkedh. Numhtie Jovna jïh golme mubpieh learohkh fiereguhte

20.000 krávnah áadtjoejin. Dah jeatjah luvlie- jïh noerhte-Saepmeste báetieh.

– Aervedem manne leam voestes áarjelsaemie gie beetnegh-viertiem gærhkoeste áadtjoem. Ij gæssie aerebe naan áarjelsaemie gie dovne lohkeeminie jïh gærkosne barkeminie. Dan ávtteste manne joekoen geerjene. Jïh daate vadtese mannem madtjelostoe, Jovna soptseste.

MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Jovna Z. Dunfjell er en av fire ungdommer som har fått tildelt et stipend fra Samisk kirkeråd. Stipendet deles ut til samisktalende som tar en kirkelig utdanning til tjeneste i den norske kirke. Jovna studerer både klassisk sang og kirkemusikk, i tillegg til at han jobber som organist i to menigheter i Trondheim.

# Hanne prest - med et varmt

"Skal holde foredrag om samerne i aften i Mad og Tro" sto det å lese på Hanne Moesgaard Skjesol sin Facebook-status på Internett. Vennen her hjemme i Norge smilte og humret litt for seg selv. Nå skulle de sannelig få en skikkelig innføring om sørsamer der i Danmark! Det danske folket er et folkehøgskole-folk, de vil lære hele livet. Derfor har de fleste sogn en kveld i måneden med foredrag. I sognet der Hanne har prest spiser de middag sammen før foredraget: "Mad og Tro".

"Skal holde foredrag om samerne i aften i Mad og Tro" sto det å lese på Hanne Moesgaard Skjesol sin Facebook-status på Internett. Vennen her hjemme i Norge smilte og humret litt for seg selv. Nå skulle de sannelig få en skikkelig innføring om sørsamer der i Danmark! Det danske folket er et folkehøgskole-folk, de vil lære hele livet. Derfor har de fleste sogn en kveld i måneden med foredrag. I sognet der Hanne er prest spiser de middag sammen før foredraget: "Mad og Tro".

## DANSKE I SAMELAND

Hanne er nå prest i Mou sogn i Danmark. Sine første preste-år hadde hun i Norge. Hanne kom i sin ungdom fra Danmark til Norge, giftet seg med Sveinung fra Trøndelag og gjorde ferdig sitt teologistudium. Som nyutdannet prest tok hun fatt på jobben som sogneprest i Snåsa i 1998. Da hadde sørsamepresten Bierna Leine Bientie gått fra å være Snåsa-prest til å bli sørsamenes prest. Men sitt engasjement for samene hadde Hanne allerede fra flere år tidligere.

Jeg skrev oppgave om fornorskningen blant kvener, forteller hun. – Det å være i mindretall opptok meg. Selv var jeg jo også i mindretall i Norge. Jeg hadde et annet språk (dansk),

slet med å forstå den norske humoren og savnet å kunne bruke av det som var mitt.

## NYE SPRÅK

Med en slik erfaring hadde Hanne grunnlag for å kunne gjøre et godt arbeide også blant sørsamene. Hanne snakker et perfekt norsk, ja, faktisk trøndersk. Etter hvert lærte hun seg også å bruke sørsamisk i gudstjenesten. Men det var ikke bare lett. Hun tok nybegynnerkurs i samisk. Likevel følte hun at hun ikke hadde nok språklig erfaring, noe holdt henne tilbake fra å ta språket i bruk. Hun hadde en "fintfølelse" overfor det samiske folket: ville de like at *hun* tok språket deres? Kanskje ville de føle seg latterliggjort? Nei, her måtte mer øvelse til, tenkte hun.

– Jeg spurte flere etter hjelp, men opplevde at de jeg spurte trakk seg unna. Det ble til slutt Stig Dunfjell som hjalp meg. Han leste inn *Aehtjie mijjen* på kassett til meg. Og jeg øvde og øvde! Så kom konfirmasjonsdagen da jeg for første gang våget å bruke språket; jeg ledet menigheten i Fadervår på sørsamisk. Etterpå kom folk og spurte meg om jeg snakket sørsamisk. De var fornøyde, og det var bra! Jeg hadde fått tillit blant folket når de opplevde at uttalen min var rett og at jeg hadde gjort det på en verdig måte.

Hanne forteller rolig og noe alvorlig om denne erfaringen. Hun legger til at hun vet at noen var uenige i at "ikke-samer" skulle lære seg samisk. Men hun trøster seg med at hun "tok ikke språket fra dem". Så ler hun og forteller om første gangen hun lyste velsignelsen på sørsamisk:

– Det var dåp. Ja, det var faktisk Bierna sitt barnebarn som ble døpt. I slutten av den gudstjenesten overraska jeg Bierna med å lyse velsignelsen på samisk!

Hanne er nok den første "ikke-same" som har brukt sør-

samisk i gudstjenesten i disse traktene.

## KULTUREN I FORKYNNELSEN

Hanne er en modig og varm-hjertet kvinne, en riktig foregangskvinne. Hun har en tydelig Kristus-forkynnelse som skinner klart gjennom i alt hun gjør. Og hun er svært opptatt av kulturens betydning i forkynnelsen. Dette er nok en arv hun har med seg fra Danmark sin egen Grundtvig, folkehøgskolens grunnlegger. Hun elsker "den gode historien" og er opptatt av at våre røtter skal brukes i forkynnelsen.

Den leseren som har god hukommelse, husker kanskje Samefolkets dag i Snåsa kirke i 2001 (Daerpies Dierie 1/2001: "Velsignelse på sørsamisk, joik og gievrie"). Jonhild Joma joiket, Albert Jåma brukte *gievrie*/tromme og Hanne var prest. Hun husker godt at de måtte tenke meget nøye igjennom opplegget på forhånd:

– Noen ville jo påstå at "det er djevelens verk" vi tar inn i kirka når vi skulle bruke gievrie. Dessuten hadde vi påstanden om at "nå vil de (kirka) ta fra oss *gievrie* også", og bruke den i kirka... Vi snakket både lenge og nøye sammen før vi bestemte oss for å gjennomføre dette. Og det ble så fint! sier Hanne - som måtte tåle ganske mange presseoppslag etter denne gudstjenesten. Daværende leder i Samisk kirkeråd, Ole Mathis Heatta, uttalte seg positivt i media både om bruk av joik og *gievrie* i gudstjenesten. Det kjentes sikkert godt midt oppi alle kritiske utspill som særlig kom fra nordsamisk område.

## PRESTE-STOLAER

### MED TINNTRÅDBRODERIER

– "Presten bærer sørsamisk stola over skuldrene", står det i *Daerpies Dierie fra denne gudstjenesten. Kan du fortelle om dine samiske stolaer?*

– Jeg var jo ny prest og skulle gå til anskaffelse av stolaer. Da ville

jeg ha sørsamisk stola, jeg var jo prest i sørsamisk område. Også angående dette var det nok flere meninger. Jeg forhørte meg omkring og fikk Martha Jåma til å sy en grønn stola til meg. Den er brodert med tinntråd, men det er ikke noe typisk samisk kors på den. Denne henger nå på loftet her i Danmark. Vi bruker jo fremdeles den gamle sorte preste-kjolen her, den med hvit pipekrage.

Når Hanne forteller om denne grønne stolaen, får vi forståelsen av at hun er mer stolt av den neste stolaen hun fikk seg. Også denne ble sydd i tinntråd av Martha Jåma. Den nyeste stolaen er lilla med meget vakre typiske sørsamiske kors.

– Dette er skikkelige kors, smiler Hanne.

Denne lilla stolaen har Hanne gitt til Snåsa menighet, med et sterkt håp om at den blir mye brukt.

## FØRSTE MØTET MED SØRSAMISK KULTUR

– Jeg syntes det var så spennende å møte Bierna. Da jeg var student i Oslo, kom han til Teologisk fakultet. Han fortalte om gudstjenester i *låavtege*/teltet. Vi fikk høre om de ulike stedene i *låavtege* og om det hellige rommet der. Da vi fikk høre om feiringen av nattverden og utdelingen av kjøtt og blod i *låavtege*, ja, da var jeg så begeistret! Da visste jeg ikke at jeg noen år senere selv skulle få virke i en sørsamisk kultur. Tenk så mye spennende jeg fikk oppleve, Bierna heiv meg jo uti så mye! Heldigvis kunne jeg alltid ringe til ham for å få den hjelp og støtte som jeg trengte. Karin Eline (Hartviksen, organist i Snåsa) kunne jo også alt dette, sier en fornøyd Hanne.

## DE GAMLE HISTORIENE

Når Hanne holder sine foredrag "om samerne" blir det mye reinsdyr, snø og samedrakter. Folk vet så lite om samene. Men



# hjerte for det sørsamiske

når hun forteller videre om samekulturen, har hun også en spesiell baktanke: hun vil belyse kulturens betydning for det livet vi lever. Hun utfordrer sine tilhørere på hva som faktisk ligger i *den danske kulturen*. Slik blir det også mye snakk om gamle sagn, salmer - og selvfølgelig den store salmedikteren Grundtvig. Hanne blir ivrig når vi snakker om kultur og kristen tro. Hun er en engasjert samtalepartner og får følgelig høre mange gode historier. Noen av dem får tilhørerne del i når hun holder sine predikener.

– En god historie blir aldri utbrukt, sier Hanne og påstår at bruken av lokal-historien ikke er kirkens sterkeste side.

– Vi har så mye vi kan undre oss over, for eksempel: hvorfor har einebæret kors på seg? Eller: hva for en fugl er det Grundtvig tenker på salmen "O kristelighet"? (se egen rute). Grundtvig elsket de gamle historiene. Han brukte dem for å gjøre evangeliet forståelig for danskene; disse bildene åpner for nye dimensjoner i gudsbildet vårt. Dessuten preger de gamle historiene oss mer enn vi faktisk vet om, påstår Hanne. Det er all grunn til å stole på observasjonen hennes. Hun har snakket med

mange i både glede og sorg, slik er hun etter hvert blitt en kvinne med djup innsikt i hva som rører seg i et menneske.

## NATUREN SOM INSPIRASJONS-KILDE

Danmark er et flatt land. Hanne sier at samer og nordmenn har en viktig ting felles: opplevelsen av naturen. Denne overveldende fornemmelsen av å være liten i Guds store skaperverk, den finner man ikke i Danmark. – Da må vi i tilfelle langt til havs! ler hun.

– Den nærheten dere i Norge har til naturen, den kan virkelig inspirere alle. Det er så vakkert! sier Hanne.

Hun har begeistringens nådegave, denne kvinnen.

TEKST OG FOTO:  
ANNE-GRETHE  
LEINE BIENTIE



## OM HANNE

- Hanne Moesgaard Skjesol
- gift med Sveinung Moesgaard Skjesol
- 3 barn: Frida (15), Halvdan (12) og Bjarke (9)
- prest i Mou sogn, Jylland i Danmark
- gleder oss med innsiktsfulle og engasjerte innlegg på Facebook (Internett)
- speider-leder
- er god på sørsamisk liturgi
- elsker gode historier
- synger gjerne, i kor og solo
- danser salsa hver torsdag
- er bekymret for demokratiet i Egypt og forfulgte kristne der
- sitat: "I betragtning af, at jeg kun arbejder søndag formiddag, synes jeg min fritid bliver booket rimelig godt op".

## Hanne om Grundtvig sine salmer:

Se på salmen "O kristelighet" (Norsk salmebok nr 853), vers 3:

"Lykksalige land... hvor blomsten ei visner, hvor fuglen ei dør"

Dette er noe Grundtvig har fra Haddings-sagnet i Saxo-krøniken. En kvinne dukker opp gjennom golvet med en frisk blomsterbukett midt på vinteren. Hvordan kan slikt gå an? Jo, kvinnen viser vei: de kommer til en høy mur hvor de ikke kan

komme over. Kvinnen tar da en hane, vrir halsen om på den og kaster den over muren. Da kan de høre den gale; den var blitt levende igjen. Her har vi et oppstandelsestegn fra et gammelt sagn. Grundtvig bruker bildet i sin diktning – og vi synger om dette den dag i dag! Kunsten tar kulturarven i bruk og gir oss flotte bilder å synge.

I vers 5 står det:

"Lettvingede håp... å, lån oss den fjærham som Ånden deg gav"

Grundtvig bruker mange bilder fra gamle sagn og mytologi. Bildet om "fjærhammen" er hentet fra Freja sin fjærham, den gjorde at gudene kunne reise over store og nærmest umulige avstander på kort tid. Om de trengte det, kunne de

gjemme seg som fugler - siden de altså hadde tatt på seg fuglens "fjærham". Slike bilder som dikteren her bruker, gir oss gode bilder å tenke videre omkring. Guds rike er sannelig ikke av denne verden, Den helige Ånd kjenner ikke våre grenser. Ånden farer dit den vil...

# Statsbudsjettet – en skuffelse

Statsbudsjettet for 2012 ble en skuffelse for sørsamisk kirkeliv.

Håpet om sørsamisk språkarbeider og helstilling for daglig leder brast.

Både Samisk kirkeråd / Sæmien Gærhkoeraerie (SGR) og Samisk menighetsråd i sørsamisk område (SÅR) hadde håpet på økte bevilgninger på statsbudsjettet. Men verken sørsamisk språkarbeider som Samiske kirkeråd ønsket seg og full stilling for daglig leder i samisk menighet kom med på statsbudsjettet.

## INGEN SATSNING PÅ SØRSAMISK SPRÅK

SGR var så godt som sikre på at det ville komme bevilgninger til sørsamisk språkarbeider.

Derfor ble det lyst ut en deltids prosjektstilling allerede i 2011. Margrethe Kristin Leine Bientie ble tilsatt i denne stillingen.

– Men det kommer et nytt statsbudsjett om ett år. Om det ikke ble penger til denne stillingen i 2012, så må det vel bli i 2013, sier Margrethe Kristin som vet at SGR har funnet penger på eget budsjett til en deltidsstilling fram til april.

## PROBLEMER FOR SÅR

Nidaros bispedømmeråd hadde prioritert på sin ønskeliste til staten en helstilling for daglig

leder i SÅR. Men ønsket om en helstilling ble ikke innfridd. SÅR må derfor fortsette med en daglig leder i halv stilling.

– Dette er svært uheldig, sier den valgte lederen i SÅR, Sigfred Jåma. – Hadde vi fått penger, så kunne vi ha lyst ut en 100 % stilling nå når Jeanette Vilks slutter i stillingen som daglig leder. Og vi har sett at en halv stilling er for lite. Det er for mange oppgaver som bare blir liggende.

BIERNA LEINE BIENTIE

# Stipendiat i sørsamisk

Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT) ønsker å styrke fagkompetansen innen sørsamiske språklige emner.

Det vil bli utlyst en stipendiatstilling i sørsamisk språk for søkere som ønsker å ta doktorgrad (PhD). I dag har HiNT et fagmiljø innen sørsamisk som består av en språklærer i 50% stilling, en språklærer som jobber som timelærer samt en professor i musikk. I tillegg har HiNT ansatt en prosjektleder for sørsamisk satsning i 50% stilling.

HiNT ønsker å styrke kompetansen og kunnskapsutviklingen innen sørsamisk språk og denne stipendiatstillingen er et ledd i dette arbeidet.

Stillingen er aktuell for søkere som ønsker å fordype seg i sørsamisk språk, forske på dette språket samt være med i teamet knyttet til sørsamisk ved høgskolen. Arbeidssted vil være HiNT, Levanger.

Stipendiatstillingen har en varighet på fire år, der 25 % er forbeholdt undervisning eller andre oppgaver ved høgskolen.

KILDE: PRESSEMELDING  
HINT FEBRUAR 2012.

# Språkbad för vuxna

FOTO: BIERNA LEINE BIENTIE



Marianne Persson.

Nyligen gjennomførte Krokoms kommun i Jänsmässholmen för första gången ett sydsamiskt språkläger för vuxna. Med hjälp av sydsamisktalande lärare förväntades deltagarna få igång ett vardags-språk. Men undervisningen skedde inte på traditionellt sätt utan mera lekfullt.

– Det blev en helg då deltagarna verkligen fick bada i det sydsamiska språket, säger Marianne Persson, samisk samordnare i Krokoms kommun.

KÄLLA:  
ÖSTERSUNDS-POSTEN

# Sydsamisk barnbokstävling

Gaaltije-projektet Baakoste baakose vill bland annat medverka till att få fram flera barnböcker på sydsamiska. Därför har man utlyst en barnbokstävling. För den som vill vara med börjar det nu bli bråttom. Slutdatum är framflyttat till 29 april.

# Sameby planerar ge ut bok

Tåssåsens sameby planerar att skriva och ge ut en bok om samebyns historia. Kommunstyrelsen i Berg har föreslagits bevilja ett anslag på 200 000 kronor till bokprojektet. Pengarna ska, enligt förslaget, tas ur det statliga anslaget för nationella minoriteter.

KÄLLA:  
ÖSTERSUNDS-POSTEN

HiNT, Noerhte-Tröndelagen Jolleskuvlen lea sjiere diedte, åarjelsaemien giellem nænoestidh. Daelie HiNT stipendiatem ohtsedeminie. Ohtsedæjja tjuara HiNT sne njieljie jaepieh barkedh. Barkeme-sijjie lea Levangerisnie, Noerhte-Tröndelagesne. Daelie gellie lohkehtæjjah HiNT sne saemien aamhtesigujmie barkeminie dovne gieline, musigkinie jih provsjektine. Ohtsedæjja edtja dej ektine barkedh. Jis sijnth vielie daejredh, dellie maahtah HiNT em gihtjedh.

Doen jih  
daan bijre

# Kongens fortjenestemedalje til kulturformidler

**Ingvald P. Jåma, Verran, har fått Kongens fortjenestemedalje i sølv for sin innsats som formidler av samisk kultur.**

Det var avtroppende ordfører i kommunen der Ingvald Jåma bor, Frank Christiansen, som fikk den hyggelige oppgaven å overrekke medaljen. I sin tale berømmet han Ingvald Jåma for hans store innsats for å spre kunnskap om sørsamenes liv og

levesett. I mange år har han også registrert samiske kulturminner på Fosen-halvøya.

## HISTORIEFORTELLER

I mange år var Ingvald Jåma med på å drive en leirskole i Sela, midt i det området han og familien drev med rein. Mange barn og ungdommer fikk der en levende innføring i samisk levemåte. Ingvald fortalte om reindrift, bruken av planter og

vekster til mat og medisin, og om gamle samiske boplasser og stedsnavn. Barna fikk være med ut i terrenget og lære. Ordføreren fremholdt spesielt hans arbeid med å spre kunnskap til barn og ungdom.

KILDE: [HTTP://WWW.T-A.NO](http://www.t-a.no)



FOTO: ANNE-GRETHE LEINE BIENTIE

Ingvald P. Jåma.



## EU granskar svensk vargjakt

**Årets svenska skydds jakt på varg får ikke bli en maskerad licensjakt.**

– Vi kommer ikke att tveka att driva ärendet till EU:s domstol om Sverige inte följer unionens regler, säger EU:s miljökommissionär Janez Potocnik.

Naturvårdsverkets beslut om skydds jakt trädde i kraft för några veckor sedan. Totalt får 32 vargar skjutas, varav 25 i Mellansverige och 7 i Jämtland.

Janez Potocnik välkomnar att licensjakten på varg har stoppats i år, men han påpekar att Naturvårdsverkets riktlinjer för skyddsjakten kommer först i juni.

– Det vore logiskt om den som inför skydds jakt på varg också har klara regler för hur den ska se ut, säger Janez Potocnik.

Det kan finnas risk att regionala myndigheter gör olika bedömningar. Att döda problemvargar är möjligt bara om det inte finns några andra lösningar.

Nyligen valde Länsstyrelsen i Dalarna för första gången att utnyttja möjligheten att själv besluta om skydds jakt. En varg i renskötselområdet skulle få skjutas.

KÄLLA:  
DALARNAS TIDNINGAR

## Psalm i vårfrudagstid

*Se solen stiger hög och klar.  
En vårvind över fjället drar.  
Den väcker bäckens sorl på nytt.  
Guds stora nåd har inte flytt!*

*På skaren springer ripan lätt.  
Renkalven vänder sig nu rätt  
att födas snart till denna värld.  
O Gud, var med på livets färd!*

*Du som Guds kärlek till oss bär,  
ge liv åt allt som fruset är.  
Gör slut på själens vinter lång.  
Maria, sjung för oss din sång!*

(Melodi: Svenska psalmboken 185)

BO LUNDMARK

# Jesus från Nasaret går här fram



For noen uker siden var jeg på besøk i byen, i Trondheim. Det var råkaldt og glatt. Vanskelig å holde balansen på glattisen. Heldigvis greide jeg å komme meg framover uten å falle.

Utenfor Vår Frue kirke sto en mann og hutret og frøs mens han drakk av ølboksen sin. "Åpen kirke" sto det på plakaten bak ham. Han ville vel kvitte seg med ølboksen før han gikk inn. De har vel sine regler der inne.

Fint å være i Vår Frue kirke, forresten. Sist vi var i Trondheim, stakk vi innom "Åpen kirke" og tok oss en kopp kaffe. Til kaffen fikk vi deilig påsmurt baguette med roastbeaf! Stolte bød de oss av brødfatet. Dette var noe de nettopp hadde fått inn fra en restaurant. Til gratis utdeling. Fra vår plasser ved "kafé-bordet" så vi folk komme og gå. Noen virket veldig sultne; de kom inn,

fikk seg mat og spiste den grådig stående ved døra. Og før de hadde fått tygget ut, så fór de ut av kirka igjen i samme fart som de kom inn. Andre satt fordyppet i lavmælte samtaler her og der. Atter andre satt alene - som om de ventet på noen. Det var i det hele tatt mye som skjedde inni denne åpne kirka.

Framover i kirkebenkene satt en og annen for seg selv. En stille stund, kanskje en bønnestund? En kvinne tente lys sammen med barnet sitt. Jeg kjente en lun og god stemning. Det var godt å være i denne kirka sånn midt på dagen. Vi hadde nesten ikke lyst til å gå ut av den igjen.

Jeg kikket bort på mannen med ølboksen igjen og så ham stappe den tomme boksen innunder jakka si. Han åpnet den store kirkedøra og haltet inn. Skulle jeg også gå inn og ta en kopp kaffe? Nei, det ble til at jeg gikk videre.

Like etterpå begynte kirkeklokkene å slå. Fin lyd! Jeg var kommet inn i en butikk. Ding-dong! Ding-dong! Så hørte jeg at kirkeklokkene kalte: Kom-kom! Kom-kom!

*Presten snakker. Vennen min nikker og nikker. Ja, så nikker jeg litt forsiktig til presten, jeg også.*

Jeg smatt ut av butikken og småløp raskeste vei bortover til Vår Frue kirke. "Andakt med nattverd kl 14" sto det på kirkedøra. Akkurat idet jeg lukket døra bak meg, sluttet klokkene å slå.

Bakerst i kirka sitter folk ved bordene og drikker kaffe og spiser. Framover sitter også i dag

noen her og der spredt i kirkebenkene. Helt der framme er presten i prestekjole og ti-femten mennesker sitter rundt brennende små stearinlys. Vakker meditativ pianomusikk ledsager meg oppover kirkegolvet.

*Og før de hadde fått tygget ut, så fór de ut av kirka igjen i samme fart som de kom inn.*

Jeg setter meg ved siden av en mann på min egen alder. Han smiler og nikker til meg. Ikke bare én gang, men sikkert sju ganger. Jeg smiler og nikker tilbake. Like mange ganger som ham. Slik blir vi på en måte kjenninger fra første stund, han og jeg. Presten snakker. Vennen min nikker og nikker. Ja, så nikker jeg litt forsiktig til presten, jeg også. "Jesus från Nasaret går här fram", synger vi. Jeg synger ihvertfall. Vennen min... ja, hva gjør han? Det kommer lyder fra ham. Ikke hele tiden, men sånn spredt utover i hele salmen. Det føles som om han nikker med stemmen sin, det er godlyder han kommer med. "Himmelriket är nära", synger jeg og nikker han. "Den som var bunden och trött och tom, frihet och glädje får." Presten leser fra Bibelen.

Vi får tenne lys når det er bønn. En og én reiser seg, kne-

ler ned og tenner lys. Nesten alle er framme og tenner lys. Mange ser slitne ut. Jeg bøyer meg og tenner lyset mitt. Kjenner trang til å tenne flere. Tenne tre lys, tenne ti - tenne femti. Det er så mye... Nåvel, det får være nok med ett. Så står det der og brenner sammen med de andre lysene. Jupmeleser.

Vi ber "Fadervår"/ "Mijjen Aehtjie", hver på sitt språk. Min venn nikker ikke denne bønne, Han ber den tydelig, med ord. Høyest av alle ber han.

"Jesus gjør død til liv for oss", sier presten. Vi kommer fram og tar imot brødet og vinen.

Alt jeg forteller her om denne andaktsstunden blir akkompagnert av en regelmessig lyd. En lyd av trygghet. Den kommer fra kafé-delen av kirka. Lyden kommer fra en sovende mann som snorker høylytt. Jeg tror nesten at vi alle hadde snudd oss i forbauselse om lyden hadde stanset.

Pianomusikken tar slutt. Folk tar til å reise seg. Min venn ved siden av meg vil prate. Han forteller at han har egen leilighet og greier seg sjøl. Jeg nikker og smiler. Han nikker tydelig stolt tilbake til meg. Så forteller han at han ikke er narkoman. Nei, narkotika har han aldri smakt! Stolt nikking igjen.

"Jeg drikker to flasker vodka hver dag, jeg", sier han og nikker. Så må han le, for han ser jo forskrekkelsen i ansiktet mitt. En annen mann bøyer seg fram mot oss og nikker meget sigende: "Jada, det er sant." Min venn legger til: "Jeg har allerede drukket den første i dag."

Javel, ja... så har han vel det, da...  
"Men du", sier han, "ingen har vondt av å høre Guds ord". Til det nikker vi alle tre.

TEKST OG FOTO:  
ANNE-GRETHE  
LEINE BIENTIE



Klover rundt i ring,  
Kalvmerking i midnattssol.  
- Helt eventyrlig.



Taumen i hånda,  
Kulturarven i marginen,  
Øye for merket.

HAIKUDIKT OG FOTO: TOVE METTE JÅMA WIGDAHL.

## En hviskende stemme

Sjeldent går jeg i Guds hus - som oftest er det trangt der inne. I dag rommet dette mektige rommet meg og mine. I gudstjenesten ble det lest et dikt som finnes i boken "Løp Svartøre, løp" av Rawdna Carita Eira:

"Du lovet de rettferdige  
landet som flyter  
av melk og honning  
gater av gull  
og perlemorsskimmer

men jeg har  
hatt tennene gravd nedi nysalta laks  
tungspissen boret  
inn i dypet av multebæret  
margbeinsfett rennende  
nedover halsen  
og ferskt bjørkeris  
dansende over ryggen  
så jeg tenker jeg blir her"

I dag var det rom - Nidarosdomen rommet  
- jeg tente lys, lys for mine kjære  
lyset viser meg sjelens hviskende stemme  
viser meg stedet der den finns

Den husker meg og invaderer meg  
Jeg kjenner den og lar meg sveve,  
den stiger opp og blir til stjerner

viser meg der nordlyset finns

Jeg følger det og lar meg forhekse.  
Jeg lytter til det og lar meg fly  
Jeg stiger opp og blir til vinden  
som danser meg til der bålet finns

Jeg husker og lar meg omslutte

Jeg fortrylles og lar meg varme.  
Jeg stiger opp og blir til vårregn  
som gråter meg til der  
jeg finns.  
Jeg ser meg og lar meg  
elske

av sjelens hviskende  
stemme

KRISTIN SARA



# Astrid Larsson Kalvemo tar over i Røyrvik



Astrid Larsson Kalvemo.

## Røyrvik kommunes prosjekt for sørsamisk språk og kulturkompetanse har fått ny leder.

I januar 2012 begynte Astrid Larsson Kalvemo som prosjektleder for Røyrvik kommunes satsning på sørsamisk språk og kulturkompetanse. Åsa Virdi Kråik og Cecilia Persson har tidligere har vært ansatt i denne stillingen.

Daerpies Dierie har vært på besøk hos Astrid for å finne ut hvordan hun finner seg til rette i fjellbygda.

– Det har vært flott å komme til Røyrvik. Det er mange fra den samiske befolkningen som kommer innom for en prat, og så er det et flott engasjement som kommunen viser for prosjektet. Det er lett å kommunisere med andre ansatte i kommunen, for dette er et prosjekt

som er for alle i kommunen, forteller Astrid.

## SAMISK MOBILISERING

Astrid L. Kalvemo har vært med på samisk mobilisering i ulike sammenhenger. Først var det den samiske reisingen på 1970-tallet med CSV og Altaaksjonen. På 1990-tallet var hun med på den russiske mobiliseringen blant samene, og nå den sørsamiske mobiliseringen.

– Det henger mye på våre politikere hvor effektiv den sørsamiske mobiliseringen blir. Viktige tema er rettigheter, språk og dermed også lærerkrefter. Vi trenger flere utdannede lærere, mener hun.

## SEMINAR OM ROVDYR

Akkurat nå arbeider hun med å få arrangert to seminarer: det første i forbindelse med mid-

tsommerhelgen med tema rettigheter. Det andre seminaret er tenkt i september med tema rovdyr og forvaltning.

– Reindriftsnæringen er viktig for den samiske kulturen. Dermed blir rovdyrproblematikk, mineralutvinning og andre tema som påvirker reindriftsnæringen viktig for hele den samiske befolkningen. Det har blitt gjort forsøk på å knekke den samiske befolkningen gjennom mange hundre år, men det er et vanskelig folk å knekke, sier en engasjert leder.

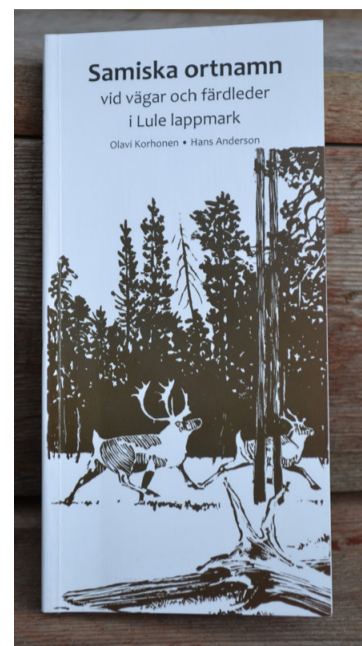
## SAMARBEID MED SVERIGE

Et annet område som hun arbeider med, er samarbeid over grensen til Sverige.

– Vi forsøker å koble prosjekter sammen med de samiske samordnerne på svensk side. Det er mer trykk i den norske satsningen. De svenske har bare 50 % stillinger som samordnere. Med tanke på at det er et hav av behov er det bra at man i Norge satser såpass som man gjør. Det er viktig å få ut kunnskapen om sørsamisk kultur til hele befolkningen. Hvorfor ikke servere samisk mat på skolen og på gammelheimen? spør Astrid.

Så avslutter hun med at det finnes mye kultur blant sørsamene. La det blomstre og man får så mye mer tilbake. Det skjer mye nå, her i sør.

TEKST OG FOTO:  
BERTIL JÖNSSON



## Bok som analyserer ortnamn

I boken *Samiska ortnamn vid vägar och färdleder i Lule lappmark* finns bland annat en analys av 153 ortnamnselement. "Ortnamn" är här både naturnamn och bebyggelsenamn. Här finns också en förteckning och översättning av vanliga lulesamiska namnelement.

Boken har skrivits av Olavi Korhonen och Hans Andersson och har 2010 givits ut av Hans Anderssons förlag i Jokkmokk. Professor Olavi Korhonen inleder med några sidor om ortnamn och namnforskning. Grundtema i boken är alltså färdvägarnas samiska namn inom Lule lappmark, och där ligger tyngdpunkten på världsarvet Lapponia.

TEXT OCH FOTO:  
URBAN ENGVALL

## Prosjektpengar till sydsamisk kultur

Styrkommittén för Interreg Sápmi har beviljat pengar till två samiska projekt, bland annat till *Sydsamer – landskap och historia*. Projektet är ett samarbete mellan Gaaltije i Östersund, Västerbottens museum i Umeå, Saemien Sijte i Snåsa

och Sijti Jarngje Samisk kulturcenter i Hattfjelldal. Det ska ge ökad kunskap om den sydsamiska historien, synliggöra det sydsamiska landskapet och människors närvaro där samt öka samernas kunskap om den egna historien. Projektet ska

också skapa intresse för den sydsamiska historien hos utbildnings- och forskningscentra. Det har beviljats drygt fem miljoner kronor.

KÄLLA: SAMEFOLKET



# Anders Sunna gör konst för förståelse och förändring

FOTO: BIERNA LEINE BIENTIE



Från Anders Sunnas utställning i Ahlbergshallen, Östersund.

**Anders Sunnas konst är rykande dagsaktuell och provocerande politisk. Han har just ställt ut i Ahlbergshallen, Östersund.**

Med sin konst vill Anders Sunna att människor ska bli medvetna om samernas situation och han vill ge sitt bidrag till politisk förändring. Det är en konst som utgår från

dagens samiska kontext och som uttrycker all rättmätig samisk frustration och ilska.

När nu Anders Sunna ställt ut i Östersund har han fått ett inkanande och starkt gensvar. Östersund-Postens recensent skriver bland annat: "... jag tror aldrig att jag mött en utställning så fylld av ilska, kraft och vilja att förmedla något. Anders Sunna är same och han är förbannad. Och han använder varenda uns av sin stora konstnärliga begåvning för att peka på problem, reta makt-havare och väcka betraktaren."

## PÅ LILJEVALCHS IGEN

Ander Sunna är 26 år, bor i Vännäs, har gått Konstfack och Umeå konstskola och är under våren för tredje gången representerad på Liljevalchs vårsalong.

Hans konst kan tyckas befinna sig ganska långt från kända samiska konstnärer som Lars Pirak och Nils Nilsson Skum, vilkas bilder idag kan upplevas som lite tillbakablickande och konserverande, ibland kanske rentav romantiserande.

Men naturligtvis kan man se att inspirationen från de gamla mästarna finns där. Renen är central. Men där Skum fyller sina fjällslutningar med böljande renhjordar är Sunnas tomma och tysta – men fyllda av starka budskap.

## EN AV DE STARKASTE

Anders Sunna arbetar på träskivor och med en mångfald tekniker; måleri, fototryck, street art, collage, strukturering av trätan ...

ÖP:s konstrecensent Christer B. Jarlås menar att Anders Sunna visat en av de starkaste utställningarna på många år i Östersund, och att hans betydelse i svenskt konstliv kommer att öka.

URBAN ENGVALL

## "Vi må klare oss selv!"

**Kirsti Birkeland er kommet ut med ny bok: "Vår eventyrlige verden". Hun ser mange likheter mellom eventyrene fra Tanzania og fra samiske områder.**

Tilblivelsen av denne boka er et helt eventyr, den også. I forord og etterord fortelles mer om hvordan eventyrene ble samlet og hvordan de ble til stor velsignelse for lokalbefolkningen. Det er eventyr fra Tanzania Kirsti leverer denne gangen. Tidligere har Kirsti utgitt sørsamiske eventyr: "Staaloe tror at månen er et bål"/"Staaloeh vienhieh aske lea dälle". Hun har utgitt flere bøker om sørsamiske forhold, blant andre "Ved Kilden".

Kirsti lar aldri en anledning gå fra seg til å komme inn på samiske forhold. Da hun ble intervjuet av avisa Vårt Land om eventyrboka fra Tan-

zania, spurte de hvorfor noen eventyr ender trist. Se hva hun svarer: "Det vitner om en tøff kultur. Om at folk har en tilværelse som er veldig på liv og død. Vi ser faktisk noe av det samme i samiske eventyr. Der finnes også katastrofen, og det eksisterer en formidling av et budskap som sier noe i retning av at ""vi må klare oss selv".

Vi tar en liten prat med Kirsti og ber henne utdype dette. Hun forklarer villig:

– Alle kulturer forteller eventyr. Kulturen møter utfordringer og eventyr diktes fram ved bålet. Slik lever historiene fra generasjon til generasjon.

– Samene har en stor natur der de holder til. Denne naturen gir grunnlag for de aktuelle spørsmålene: Hvordan kan vi overleve alle farene? Hvordan skal vi leve sammen? De sørsamiske eventyrene forteller ofte om Staaloe (Staaloe: en samisk even-

tyrfigur, en kjempestor mann som jakter på barna til *saemieh*); han representerer majoritetskulturen. Samene vet råd når Staaloe er på ferde: det gjelder å være klok!

– Eventyrene handler egentlig om slikt som folk strever med, enten de bor i "Sameland" eller i Tanzania, sier Kirsti. – Folk leter etter svar, og vips, så har de et eventyr. Så lenge vi ikke er helt ferdigtenkte og ferdigspurte, vil vi ha denne evnen til å se bak overflaten og fortelle våre eventyr.

"Vår eventyrlige verden", eventyr fra Tanzania - innsamlet av Birgit Svaland og presentert av Kirsti Birkeland, Luther forlag 2011

ANNE-GRETHER LEINE BIENTIE



Illustratør: Yvonne Hovden Larsen

## Gie j̄ih gusnie årroeminie

### Sverige

#### Samiska rådet inom Svenska kyrkan

Ordförande: Sylvia Sparrok, tel 0647-352 40.

e-post: sylvia.sparrok@same.net

Handläggare för samiska frågor: Kaisa Huuva, Svenska kyrkan,

751 70 Uppsala, tel 018-16 95 00,

e-post kaisa.huuva@svenskakyrkan.se

#### Referensgruppen för sydsamiskt församlingsarbete i Härnösands stift

Eva Rehnfeldt, tel 0684-250 57, Bo Lundmark, Inger Mattsson,

Jessica Andersson, Anna Sara Stenvall och Jon Sjödin.

Kontakt: Urban Engvall, Härnösands stift, Box 94,

871 22 Härnösand, tel 070-816 91 12, e-post:

urban.engvall@svenskakyrkan.se

#### Samiska krisnätverket

tel: 063-10 12 30 fredagar och söndagar mellan klockan 20 och 24.

### Norge

#### Samisk kirkeråd Generalsekretær: Tore Johnsen,

postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, telef 23 08 12 00,

e-post: tore.johnsen@kirken.no.

Leder: Anne Dalheim

Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd: Jonhild Joma

#### Saemien åålmegeeraerie SÅR/

#### Samisk menighetsråd i sørsamisk område

epost: post@samiskmenighet.no

Leder: Sigfred Jåma, e-post: shjaama@hotmail.no

medlemmer: Oddvin Leine Bientie, Nils Tonny Bransfjell,

May Jönsson og prest Bierna Leine Bientie

Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

#### Saemien åålmegeen beajjetje æjvie /

#### konstituert daglig leder i samisk menighet i sørsamisk område:

Bertil Jönsson telef 994 88 827,

e-post: diakon@samiskmenighet.no

#### Prest i sørsamisk område: Bierna Leine Bientie

Heggvollan, 7760 Snåsa, telef. 74 15 11 55, mobil 950 54 490,

priv 74 15 16 21,

e-post: prest@samiskmenighet.no

#### Diakoniarbeider i sørsamisk område: Bertil Jönsson

7898 Limingen, mobil: 994 88 827,

e-post: diakon@samiskmenighet.no

#### Leder trosopplæringsprosjekt: Toamma Bientie

Kirkebakken 6, 8614 Mo i Rana, telef. 75 12 33 44,

mobil 993 72 128, e-post: toamma.bientie@kirken.no

## Liturgier på sørsamisk

Saemien Gærhkoeraerie (SGR) / Samisk kirkeråd har satt av midler til oversettelse av de nye liturgiene til sørsamisk.

Den norske kirke har fått en rekke nye liturgier som nå tas i bruk i landets menigheter. Nå foreligger det nye liturgier til høymesse og familiegudstjeneste og de kirkelige handlinger som dåp, vigsel og gravferd. Disse liturgiene må også finnes på sørsamisk, har SGR avgjort.

Bierna Leine Bientie skal arbeide med oversettelse av

liturgier i 5 uker i 2012. Ukene etter påske er satt av til den første arbeidsperioden. Den andre perioden blir i oktober.

#### MINDRE TID TIL Å VÆRE PREST

Liturgiprojektet og oversettelse av bibeltekster vil kreve stor del av et årsverk. Det blir derfor mindre tid til vanlig prestearbeid. Samisk menighetsråd er informert om den nye situasjonen og er prinsipielt enig i at det brukes mye tid til oversetterarbeid.

BIERNA LEINE BIENTIE

**Texter och bilder till nummer 2 och 3 av Daerpies Dierie skickas till [urban.engvall@svenskakyrkan.se](mailto:urban.engvall@svenskakyrkan.se).**

### Daerpies Dierie

Sydsamisk kirkeblad \* Sydsamisk kyrkoblod

Adress: Heggvollan, N-7760 Snåsa, Norge  
Telefon: 0047 74 15 11 55, mobil 0047 950 54 490,  
e-post: dd@samiskmenighet.no  
Redaktør och ansvarlig utgivare:  
Bierna Leine Bientie, adress ovan.

Adress-ändring skickas til adress ovan.

Svensk samordnare: Urban Engvall,  
Box 94, 871 22 Härnösand, Sverige.  
Telefon: 0046 70-816 91 12,  
E-post: urban.engvall@svenskakyrkan.se

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år och har stöd från Härnösands stift, Nidaros bispedømmeråd, Sametinget i Norge och Svenska kyrkan.

Prenumeration under 2012: 140 kronor.  
Bank-konto i Norge: 7694.05.10402

Grafisk form & repro:  
Berling Press AB.  
Tryck: V-TAB, Örebro.



# När samer visades på Zoo och på cirkus

**En ny avhandling ger en utmärkt översikt men ställer samtidigt ut samma samer på nytt!**

Att visa upp "främmande folkslag" med "primitiva kulturer" blev från 1870-talet och under fem-sex årtionden ett nytt etnografiskt grepp. Scenerna fanns fram allt i Tyskland. Zooägaren Carl Hagenbeck i Hamburg lät till exempel sina "antropologisk-zoologiska utställningar" till och med turnera ute i Europa. Några hundra samer från de nordiska länderna fick med renar och kåtor visa upp sitt dagliga liv för nyfikna åskådare.

Som mellanhänder fungerade så kallade impresarier. Samerna måste framstå som autentiska, "äkta samer", och deras uppgifter och förhållningsätt föreskrevs noga i bindande kontrakt. Samerna skulle ge intryck av att tillhöra en kultur på ett lägre utvecklingssteg. Det var därför viktigt att de uppfattades som äkta och typiska.

## ÄVEN PÅ VÄRLDSUTSTÄLLNING

Utställningarna fick också fungera som ett slags fältlaboratorier för etno-

logiska och antropologiska undersökningar av främmande folkslag på nära håll. Samer blev åskådningsobjekt också i några av världsutställningarna med början i Paris 1879.

Att ställa ut levande människor hade sin grogrund i de samtida ras-teoretiska och socialdarwinistiska strömningarna, och motståndet mot de här ideologierna tvingar i början av 1930-talet fram ett slut på det. Till det bidrog säkerligen också att intresset för främmande folk bättre tillgodosågs på annat sätt, genom fotografier och film, ökade internationella kontakter och migration.

## SAMER SJÄLVA ANSVARAR

Att låta allmänheten få del av de samiska levnadsbetingelserna har fått ett slags fortsättning – men på ett helt annat plan – i en senare tids utbud i sameområdena, där samer själva ansvarar och gett mötena med dem den karaktär de själva velat åstadkomma. Lokala samevisten tillrättalagda för turister, i kombination med ett slags upplevelseturism, och behovet av en lokal besöksnäring

kan ge en mera sann och verklighetsbaserad bild. Men även på det här området finns naturligtvis skiftande kvalitet.

Doktoranden Cathrine Baglo har gjort en mycket omfattande och intressant kartläggning av många frågor kring den här verksamheten att förevisa samer. Hon har velat analysera om samerna bara blivit ensidigt utnyttjade utan egen förmåga till deltagande, upplevelse eller dialog.

Hon har också velat fånga lite av motivationen hos dem själva, hur de tacklat den konfliktfyllda rollen som "primitiva naturmänniskor". Fick de utställda samerna kanske positiva upplevelser, som de senare kunde dra nytta av? Flertalet var samer utanför rensskötarkretsen, några egendomslösa, andra utan reguljärt arbete eller med de enkla kombinationsarbeten man kunde uppbära. För de flesta gav utställningarna bröd för dagen och kanske något litet överskott. Vid den här tiden hade ju samerna en mycket låg status över huvud taget.

## VILL VISA VILKA SAMERNA VAR

Men Baglo har också velat "avano-nymisera" de samiska deltagarna, visa vilka de var, och "personliggöra" förhållanden och händelser. Hon finner det angeläget att ge intresserade information, även om det hon

redovisar, enligt hennes egna ord, sträcker sig utöver det som är brukligt i ett akademiskt sammanhang.

Jag berömmar hennes grundliga avhandling men reserverar mig mot hennes personbeskrivningar. Även samer har sin integritet som man inte får handskas hur som helst med. För vad vill hon egentligen säga med bröllopsfotot på Johannes Thomasson från 1892, med hans primitiva protes på ena benet? Till och med upplyser hon i texten om att han vid ett fall hade ödelagt sitt ena ben och fått ett lösben i renhorn i stället, något som sades ha väckt stor uppmärksamhet. Inte bara han själv utan också hans lyte blir intressant i det som kan uppfattas som en ny och mera personlig utställning av samer.

LARS THOMASSON

Fotnot: Baglo, Cathrine, På ville vege? Levande utstillinger av samer i Europa och Amerika. Universitetet i Tromsø. 2011.

# Ny språksamordnare i Härnösand



Mia Ödmark.

**Mia Ödmark tar första oktober definitivt över samordningsansvaret för flerspråkigt (främst samiskt, teckenspråkigt**

**och sverigefinskt) arbete i Härnösands stift. Då upphör Urban Engvalls projektanställning och han blir så småningom pensionär.**

**Berätta om dig själv: varifrån du kommer, varför du är präst ...**

– Jag är född och uppvuxen i Sundsvall och har bott bland annat i

Stockholm, Uppsala, Orsa och Arboga. Prästvigdes för Härnösands stift 1998. Döpt och konfirmerad i Svenska kyrkan men har också rötter i bland annat Metodistkyrkan. Efter tio års yrkesverksamt liv i Stockholm kände jag att det var dags att göra något åt den längtan att bli präst som jag under många år burit på.

**Du är dels biskopens adjunkt, dels samordnare för flerspråkigt arbete. Hur går det ihop?**

– Jag vet faktiskt inte hur det går ihop än! Jag började tjänsten i september förra året och håller fortfarande på att lära mig jobbet. Du får fråga igen om ett år – då kanske jag vet! Men båda delarna är spännande, och jag är säker på att det går att få det att fungera.

**Du börjar få en bild av det samiska arbetet i Härnösands stift. Vilka styrkor, svagheter och möjligheter ser du?**

– Det samiska arbetets styrka är de människor som är engagerade! Glädjande nog har det tillkommit fler som vill ta sig an uppgiften. Nu när det samiska resurscentret tycks vara på gång ser jag främst möjligheter. Det ska bli väldigt spännande att få vara en del av detta!

**Du kommer att samarbeta med och stödja det samiska resurs- och utvecklingscentret. Vilka är de viktigaste uppgifterna nu?**

– Den viktigaste uppgiften tror jag är att utrusta Gabrielle Jacobsson, den präst som kommer att arbeta i resurscentret. Hon kommer att

behöva lära sig mycket, både om språk och kultur, och vi måste hitta bra former för hennes arbete.

**Hur kan stiftet se till att församlingarna tar sitt ansvar för den samiska verksamheten?**

– Genom att utbilda och informera. Jag tror att många är intresserade men känner att de kan för lite och kanske också har för lite tid att fördjupa sig. Då är stiftets roll att skapa mötesplatser för lärande och erfarenhetsutbyte.

URBAN ENGVALL

FOTO: HANS OLOV UTSI



Randi Marainen har laget dette dåpsfatet med innfelt sølv. Hele døpefonten er avbildet på første siden.



Dåpsklede laget av Britta Marakatt-Labba.

## Døpefont med røtter

### To samiske kunstnere har laget dåpsutstyr.

Randi Marainen, Nedre Soppero, har laget en døpefont. Selve dåpsfatet er laget av masur-bjørk. Rundt kanten er det felt inn en ring av sølv med påskriften "Tryggare kan ingen vara än Guds lilla barnaskara" på svensk og samisk. Dåpsfatet står på en søyle av pleksiglass. Fra fatet går det røtter ned gjennom røret av pleksiglass og ned til golvplanet.

Randi Marainen, som er sølvsmed, satt og snakket sammen med Britta Marakatt-Labba, som er tekstilkunstner, om at det finnes så lite samisk kirkekunst. De bestemte seg for å gjøre noe med det. Randi laget døpefont mens Britta broderte et dåpsklede som legges over dåpsfatet. Døpefonten er i kunstnerens eie.

**BLODETS FARGE OG ENGLER**  
I hvert hjørne av dåpskledet er det en dusk av rødt garn.

– Rødt er blodets og kjærlig-

hetens farge, forteller Britta Marakatt-Labba. Derfor har hun sydd inn noe rødt i dåpskledet. Inne i hovedmotivet som er en tradisjonell samisk boplass, er Kristusmonogrammet brodert inn.

Når det slås vatn opp i døpefonten, skal vatnet nå til føttene på to små sølv-engler som er plassert på innsiden av fatet.

– Det her er samiske engler, sier Britta og så forteller hun om et foreldrepar som hadde mistet et lite barn. Randi ringte foreldre og spurte om hun

kunne få lage en liten engel i sølv til dem. Det fikk hun. Senere da hun begynte å arbeide med en døpefont, plasserte hun to liknende engler i dåpsfatet. Da døpefonten var ferdig, ble det bruk for den. For da hadde foreldrene som mistet sitt lille barn, fått et nytt barn. Den første som ble døpt i den nye døpefonten, var nettopp dette barnet.

BIERNA LEINE BIENTIE



## Rustning

– Det er mer mellom himmel og jord enn de fleste andre steder, er et uttrykk som jeg har hørt.

Uttrykket innebærer en kritikk av den vestlige verdens tenkning innenfor et naturvitenskapelig perspektiv på tilværelsen, der alt skal kunne bevises etter vitenskapelig forskning.

Samisk virkelighetsforståelse har tradisjonelt vært annerledes – heldigvis, vil jeg si.

Samisk filosofi og tradisjonskunnskap har i langt større grad vært åpen for det som ikke kan forklares i eksakte kategorier og begreper. Dette innebærer også en bevissthet om og respekt for det som innenfor vestlig forståelse vil karakteriseres som «overtro» eller «det overnaturlige».

Jeg er glad for at det er slik.

Men jeg har også lyst til å peke på at det er sider ved den samiske kulturen som kan skape frykt hos enkeltmennesker – for eksempel fenomener som uro i hus og ganding av andre. Avisartikler i de samiske avisene de siste årene viser at dette fortsatt er levende forestillinger i folks bevissthet.

Hvis du er redd for at du er forfulgt av onde krefter, skal du vite at du har fått redskaper til å beskytte deg med. Følgende punkter nevnes i Efeserbrevet, kapittel 6, versene 10-19:

- Sannhet.
- Rettferdighet.
- Fredens evangelium.
- Guds ord (som gir Guds Ånd).
- Tro.
- Frølse.
- Bønn.

Da Jesus Kristus stod opp fra de døde, viste han en gang for alle at han er den seirende makt i denne verden, - og derfor kan han beskytte oss mot det onde.

Apostelen Paulus sier det slik i brevet til efeserne (kap. 6, versene 10-19):

*Til slutt. Bli sterke i Herren, i hans veldige kraft! Ta på Guds fulle rustning, så dere kan stå dere mot djevelens listige angrep. For vår kamp er ikke mot kjøtt og blod, men mot makter og åndskrefter, mot verdens herskere i dette mørket, mot ondskapens åndehær i himmelrommet. Ta derfor på Guds fulle rustning, så dere kan gjøre motstand på den onde dag og bli stående etter å ha overvunnet alt. Stå da fast. Spenn sannhetens belte rundt livet og kle dere i rettferdighetens brynje, stå klar med fredens evange-*

*lium som sko på føttene. Hold alltid troens skjold høyt! Med det kan dere slukke alle den ondes brennende piler. Ta imot frelsens hjelm og Åndens sverd, som er Guds ord. Gjør dette i bønn, og legg alt fram for Gud! Be alltid i Ånden! Våk og hold ut i bønn for alle de hellige, også for meg.*

Merket du deg hvordan du kan ta på Guds fulle rustning?

– Gjør dette i bønn, og legg alt fram for Gud!

Det er altså bønnen i Faderens, Sønnens og Den hellige ånds navn som gjør at vi kan beskytte oss uansett hvilke vanskeligheter eller utfordringer vi står overfor.

TEKST OG FOTO:  
LARS JOHNSEN



Cecilia Persson goh Elsa Laula.

FOTO: ÅARJELSAEMIEN TEATERE

## Mijjen Elsa Laula

**Teatere-stuhtjem Elsa Laulan  
bïjre leam vuartasjamme.  
Gïknjelh tjoerim gellien  
aejkien njaamedh gosse  
govlimh guktie Elsa eadtjo-  
hke barki jalts jïjnjh dâeries-  
moerh lij.**

Dellie leam teaterisnie orreme. Gïltehke dïsse vöölkim, paeh-  
pierisnie lohkeme joekoen hij-  
ven vuesiehtimmie dïhte "Elsa  
Laula"-stuhtje.

Jïjnjh almetjh tjåanghke-  
namme, dovne voenen almetjh  
jïh saemieh jeatjah voenijste.  
Geerjene gosse gaajhkh dejtie  
almetjidie vööjnim, jïh geerjene  
gosse desnie stovlem gaavnim.

Jemhkelde sjïdti. Teatere-  
stuhtje aalka. Mijjen Elsa Laula  
(Cecilia Persson) krirreste  
båata. Mijjen uvte aalka saar-  
nodh saemien ålman bïjre.  
Gïemhpe dïhte: luhpiem laad-  
tan vedti jïjtse aerpie-laantesne  
båantine årrodh. Laedtie sïjhti  
onn ohtje ientjem desnie  
utnedh guktie satne jïh sov  
fuelhkie eah nealkoeh. Voestes  
jaepiem hijven hov sjïdti. Del-

lie vierrebe. Laedtie vielie laan-  
tem veelti, sïjhti stuerebe ien-  
tjem utnedh. Jïh dellie bïenj  
saemien bovtside aarkadi. Lien-  
tjie bööti, sïjti saemiem destie  
jååkedh.

Nåake domtoe. Gosse daam  
vaajesem govlem, muerie vaaj-  
mose båata. Seammlaakan  
Elsa Laulase, nåake domtoe  
juktie jielede dan geerve sae-  
mide. Dïhte jis sïjhti saemide  
viehkiehtidh, eevtjedh jïh  
nænnoestidh. Gånkan gåajkoe  
vöölki. Gærjam tjeeli. Tjå-  
anghkojde bööri, dovne laed-  
tide jïh saemide håaloeji.  
Dohkh diekie vaarri, iktesth  
eadtjohke barkeminie.

### CECILIA DAN VÆJKELE

Cecilia Persson mijjese Elsa  
Laulam tjïelke vuesiehti. Dan  
jielede geerve. Biejjieh geerve.  
Saemide geerve.

Gellien aejkien tjoerem mov  
gïknjelh njaamedh. Maahte  
åajaldahtam teaterisnie leam.  
Cecilia dan væjkele! Måjhtam  
guktie Tråanten paehpierisnie  
(Adresseavisa) lohkeme: Ceci-  
lia Persson hijvenlaakan Elsa

Laulan jielede mijjese vuesi-  
ehtamme. Dïhte joekoen væj-  
kele, guktie amma gaajhkem  
maam sæjhta aaj maahta!

### JÏJNJH BARKOEH

Åarjelhsaemien åejvie Ada  
Einmo Jürgensen lea Elsa Lavla-  
stuhtjine gellien jaepien barkeme.  
Gærjah lohkeme, guvvieh vuar-  
tasjamme jïh almetjigujmie sop-  
tsesamme. Jïh dælie mijjese vue-  
sehthe maam gaavneme. Hijven  
hov Ada!

Dovne Nordland Teater, Nord-  
Trøndelag Teater jïh Cecilia Pers-  
son Åarjelh-saemien Teateren

ektesne barkeme. Frode Fjell-  
heim musigkem dorjeme.

Dan tjaktjen "Elsa Laulam"  
maehtede vuartasjidh gosse  
noerhte Nordlaantse båata.  
Vuesiehtimmie aaj saemien  
stoere tjåanghkojde Saepmesne  
båata.

ANNE-GRETHE  
LEINE BIENTIE

Elsa Laula var kvinnen bak boka "Inför lif eller död". Det var hun som fikk istand det første landsmøtet blant samer i Norden, Trondheim 6. februar 1917. Hun var en pioner, og livet hennes var strevsomt - det får vi merke i teaterstykket "Elsa Laula".

Blant mange aktører har Nordland Teater, Nord-Trøndelag Teater og Cecilia Persson arbeidet sammen med Ada Jürgensen i Åarjelhsaemien Teatere for å kunne presentere stykket "Elsa Laula". Frode Fjellheim har laget musikken.

Cecilia Persson er eneste skuespiller på scenen, det er hun som spiller Elsa Laula. Dette gjør hun på en glimrende måte.

Til høsten vil stykket bli å se i det nordlige Nordland. Dessuten kommer det til å vises på diverse samiske festivaler framover.